

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.56

DOI: 10.33663/1563-3349-2019-86-47

П. А. РУДИК

ОСНОВНІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Згідно базових положень документів ООН та інституцій ЄС, Ради Європи й ОБСЄ аналізуються такі міжнародно-правові й європейські стандарти у сфері функціонування судової системи, як право кожного на справедливий суд, забезпечення незалежності судів і суддів, закріплення їх незалежності законодавчо, набуття Судом ЄС нового правового статусу. Відзначається різноманітність судових систем у країнах Європи і проблемність їх поділу на типи або види, необхідність запозичення Україною кращого міжнародного і європейського досвіду.

Ключові слова: міжнародні, європейські, правові стандарти, судова система.

Rudyk Petro. The basic international legal and European standards in the sphere of functioning of the judicial system at the present stage

According to the basic provisions of the UN documents, the EU institutions, the Council of Europe and the OSCE, such international and European standards are analyzed in the field of the functioning of the judicial system, as the right of everyone to a fair trial, to ensure the independence of the courts and judges, to secure their independence legally, and the acquisition by the EU Court of Justice. status, noted the diversity of judicial systems in European countries and the difficulty of dividing them into types or types, borrowing from Ukraine the best international and European experience.

Key words: international, European, legal standards, judicial system.

Україна обрала європейський шлях розвитку. Вона прагне набутти повноправного членства в Європейському Союзі (ЄС), засадничі положення котрого, закріплені в його установчих документах, вимагають як від держав-членів, так і країн, котрі претендують стати членом ЄС, дотримуватися в країні принципів демократії, захисту прав людини, утвердження верховенства права, побудови правової держави. Досягти цього можна поряд з іншими заходами держави лише завдяки забезпеченню ефективного та якісного правосуддя, яке має відповідати кращим міжнародним і європейським стандартам. У цьому напрямі й має здійснюватися судова реформа в Україні відповідно до змін до Конституції (червень 2016 року). Тому вивчення і творче застосування міжнародних і європейських стандартів у сфері правосуддя загалом і щодо судової системи зокрема є актуальною проблемою.

Провідні юридичні наукові установи і заклади вищої освіти (Національна академія правових наук України, Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, Інститут законодавства Верховної Ради України та ін.) проблематиці судової реформи, в тому числі реформуванню судової системи в контексті її відповідності міжнародним і європейським стандартам, приділяють значну увагу. А. Селіванов, О. Скрипнюк, Н. Оніщенко, М. Іншин у Відкритому листі—Зверненні до Президента України констатують незадовільний стан здійснення судової реформи в Україні і пропонують для системного осмислення змісту Конституції України проведення Першої Всеукраїнської конференції вчених і практичних працівників та вироблення науково-практичних рекомендацій¹. Здійснюють дослідження різних проблем судової реформи у контексті міжнародних стандартів, європейського досвіду Ю. Шемшученко, В. Бабкова, І. Кресіна, Р. Куйбіда, Л. Москвич, І. Назаров, Н. Пархоменко, О. Святоцький, К. Смирнова, О. Стрельцова, О. Хотинська-Нор, О. Саленко та ін.² Заслужовують на увагу найновіші статті з проблем європейського права, опубліковані в журналі «Право України» (головний редактор О.Д. Святоцький), присвячені актуальній темі «Доктрини європейського права»³, координаторкою котрої є К. Смирнова⁴. Проте в цих працях вчені лише побічно розглядають окремі положення

запропонованої проблеми, бо перед ними стояли інші дослідницькі завдання.

Вихідні, головні положення щодо здійснення правосуддя, і зокрема функціонування судових систем демократичних країн світу, закріплені в низці документів ООН, інституцій ЄС і Ради Європи. У зв'язку з набуттям чинності Лісабонського договору про ЄС і трансформацією його у самостійну організацію з міжнародною правосуб'єктністю (2009 р.) установчі документи ЄС, на нашу думку, набули міжнародного значення.

Відповідно до принципу людиноцентризму міжнародні та європейські документи закріпили дуже важливі положення, згідно з якими правосуддя вимагає, щоб кожен мав право на справедливий і публічний розгляд його справи в компетентному, незалежному та об'єктивному суді. Ці положення зафіксовані в Загальній декларації прав людини (ст. 10), Міжнародному пакті про громадянські й політичні права (ст. 14) та інших документах ООН. У Європейській Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, котра займає центральне місце в системі актів, що утворюють цінності демократичного суспільства, зазначається, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення (ч. 1 ст. 6). Конвенція набула чинності 03.09.1953 р. та ратифікована Україною 11.09.1997 р. Отже, згідно з Конституцією України норми Конвенції є частиною національного законодавства України (ч. 1 ст. 9 Конституції)⁵ і їх потрібно виконувати.

Проте для набуття такого права необхідно мати судовий орган, реальна незалежність котрого є запорукою права на справедливий суд, що гарантується згаданою ст. 6 Конвенції. Це стосується всіх країн, в тому числі країн ЄС, членство в котрому прагне набути Україна. Згідно з Лісабонським договором Євросоюз приєднався до Європейської Конвенції (ч. 2 ст. 6 договору про ЄС), а основоположні права, які гарантуються Конвенцією і які впливають з конституційних традицій, спільних для держав-членів, визнаються загальними принципами права Євро-

союзу (ч. 3 ст. 6 договору про ЄС), в тому числі право на справедливий та публічний суд. Таким чином, здійснення правосуддя в країнах має розглядатися крізь призму захисту прав людини. У Договорі про функціонування ЄС стверджується, що нині «Союз є простором свободи, безпеки та правосуддя, де поважаються основоположні права та різні правові традиції і правові системи держав-членів» (ч. 1 ст. 67).

Положення про необхідність забезпечення незалежності судових органів закріплені й у низці інших міжнародних і європейських документів. Так, в «Основних принципах незалежності судових органів», схвалених резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року, підкреслюється, що незалежність судових органів гарантується державою і закріплюється в конституції або законах країни, що усі державні та інші установи зобов'язані поважати незалежність судових органів і дотримуватися її (п. 1 додатку)⁶. Щодо України зазначимо, що положення про судові органи зафіксовані в Конституції і законах України «Про судоустрій і статус суддів», «Про Вищу раду правосуддя», «Про Конституційний Суд України», «Про Вищий антикорупційний суд» тощо. Можна зауважити, що реформування судової системи України в основному здійснюється відповідно до внесених змін до Конституції та оновлених редакцій законодавчих актів. Так, у Законі України «Про судоустрій і статус суддів» підкреслюється: «Втручання у здійснення правосуддя, вплив на суд або суддів у будь-який спосіб, неповага до суду чи суддів, збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою дискредитації суду або впливу на безсторонність суду, заклики до невиконання судових рішень забороняються і мають наслідком відповідальність, установлену законом. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи повинні утримуватися від заяв та дій, що можуть підірвати незалежність судової влади» (ч. 3, 4 ст. 6)⁷.

Проте реальне забезпечення незалежності судів і суддів в Україні є проблемою. Тому важливо знати і творчо застосовувати світові та європейські стандарти з питання функціонування судової системи. У цьому зв'язку схвальним є видання збірки

«Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства» (2015 р.). У ній містяться базові міжнародні й європейські документи щодо функціонування і судової системи, прийняті ООН та інституціями Ради Європи, ОБСЄ, Європейською комісією ефективності правосуддя, Консультативною радою європейських суддів тощо. Окрім уже згаданих міжнародних і європейських документів, у збірці зазначаються й Рекомендації щодо ефективного впровадження Основних принципів щодо незалежності судових органів (схвалені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 44/162 від 15.12.1989 р.), Європейська хартія про статус суддів (Рада Європи, 1998 р.), Пояснювальна записка до Європейської хартії про статус суддів (10.07.1998 р.), Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки (ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 17.11.2010 р.); Висновок №1 (2001) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо стандартів незалежності судової влади та незмінюваності суддів; Велика хартія суддів. Консультативна рада європейських суддів. Основні принципи (прийнята 17.11.2010 р.); Доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) «Європейські стандарти в сфері судочинства — систематичний огляд» (03.10.2008); Доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо незалежності судової системи, частина I: незалежність суду (прийнята Венеціанською комісією 12-13.03.2010 р.); Київські Рекомендації ОБСЄ щодо незалежності судової системи в країнах Східної Європи, Південного Кавказу та Центральної Азії (23-25.06.2010 р.); Монреальська універсальна декларація щодо незалежності правосуддя (Перша світова конференція щодо незалежності правосуддя (1983 р.); Загальна (Універсальна) хартія судді (ухвалена 17.11.1999 р. Центральною Радою Міжнародної Асоціації Суддів у Тайпеї (Тайвань) тощо. Дані документи поряд з іншими містять міжнародні і європейські базові стандарти у сфері судової системи, її побудови і функціонування, боротьби з корупцією в судовій системі, конкретні рекомендації щодо їх застосування в державах-членах і країнах, що претендують на вступ до ЄС тощо⁸.

Обравши європейські цінності свого розвитку і прагнучи набути членства у Європейському Союзі, Україна має адаптувати своє законодавство до законодавства ЄС, здійснити судову реформу, у тому числі судової системи, відповідно до нових вимог, котрі ставляться ЄС у контексті Лісабонського договору, котрому властиві риси конституції. Конституціоналізація права ЄС дає можливість використовувати норми цього права безпосередньо у національних правопорядках держав-членів і країн, що претендують на входження до нього, і зокрема України. Відповідно до Лісабонського договору враховуються зміни в структурі судової системи ЄС, у порядку її організації та правилах судочинства, перерозподілу юрисдикції між Судом ЄС і Загальним судом, згідно з яким Загальний суд ЄС став у межах ЄС Судом загальної юрисдикції. Відповідно до Договору про Європейський Союз структура Суду ЄС складається з Суду, Суду загальної юрисдикції та спеціалізованих судів (ч. 1 ст. 19 договору)⁹. Детально їх правовий статус розкривається в Договорі про функціонування Європейського Союзу (Суд Європейського Союзу – секція 5)¹⁰ та в Статуті Суду Європейського Союзу (протокол № 3)¹¹.

Проте в документах ЄС зазначаються лише загальні вимоги до судових органів деяких держав-членів цього співтовариства, його суддівського корпусу й дотримання ними прав громадян на судовий захист. У документах ЄС акцентується увага на необхідності гарантувати дотримання кримінально-правових і процесуальних прав і свобод, основних принципів судового процесу: права на справедливий, публічний розгляд справи в розумний строк незалежним і безстороннім судом, встановленим законом; права на ефективне оскарження судового рішення; права на правову допомогу тощо. Водночас зауважимо, що подібний виклад загальних стандартів щодо судової системи у документах ЄС фіксують й інші вчені. Так, у документах ЄС не завжди проглядаються конкретні рекомендації стосовно національних судових систем країн-членів, зокрема щодо кількості рівнів судової системи, чіткої кількості видів судів, в тому числі спеціалізованих¹².

Нині аналіз судових систем європейських країн здійснює Європейська комісія з питань ефективності правосуддя Ради

Європи (СЕРЕЈ) (складається з кваліфікованих експертів Ради 47 країн-членів Європи). Вона, як експертна організація з питань ефективності функціонування юстиції в державах-членах Ради Європи, готує кожних два роки (з 2004 р.) звіти про судові системи в країнах Європи та ефективність і якість здійснення в них правосуддя. В останньому звіті «Системи правосуддя у Європі: ефективність та якість правосуддя – 2018 рік» Комісія намагається оцінити функціонування судових систем у 45 державах-членах Ради Європи, в тому числі України. У звіті на основі аналітичного підходу, врахування пріоритетів та основних принципів Ради Європи висвітлюються актуальні питання функціонування сучасних різних європейських судових систем, основні тенденції їх розвитку, загальні риси функціонування судів, зосереджується увага на проблемних питаннях з метою підвищення якості та ефективності правосуддя. На основі порівняльного аналізу подано матеріал про бюджет судових систем, способи добору суддів, строки обіймання ними посади, підвищення їх кваліфікації, статус суддів та їх винагороди; організація роботи судів загальної юрисдикції і спеціалізованих судів; здійснення судочинства тощо. У даному звіті містяться останні ключові факти та аналітичні дані, котрі можна використати для оцінки стану судових систем та їх розвиток. Оцінюючи ефективність судових систем країн Європи, Комісія пропонує також практичні інструменти та заходи, спрямовані на покращення обслуговування населення. Вона дійшла загального висновку, що держави продовжують свої зусилля щодо глибшого розуміння та вдосконалення діяльності судів та контролю за дотриманням основних вимог, закріплених у ЄСПЛ щодо управління потоком справ і тривалості їх розгляду¹³. Матеріали звіту варті того, щоб представники урядових і судових структур, органів прокуратури, адвокатури та юридичних закладів вищої освіти ознайомилися з позитивним досвідом європейських країн з питань правосуддя і використали його у діяльності з імплементації стандартів справедливого суду.

Проте, враховуючи складність створення загальної, єдиної класифікації судових систем європейських країн, Комісія у своїх звітах про судові системи в країнах Європи та ефективність і якість правосуддя подає матеріали по країнах, розташовує

їх за абеткою і часто обмежується лише викладенням певного емпіричного матеріалу без конкретних рекомендаційних норм. Проаналізувавши створення в країнах Європи судових систем за різними критеріями (за географічним місцезнаходженням, як юридичних осіб тощо), різними повноваженнями тощо, Комісія дуже обережно ставиться до можливого поділу судових систем на певні типи або види, позаяк судові системи кожної країни суттєво відрізняються (п.4.1 «Судова організація» звіту)¹⁴. Так, у Великобританії діють три судові системи – окремо для Англії, Уельсу та Шотландії. Причому вони організовані на різних засадах і діють незалежно одна від іншої. Певні особливості властиві також судовим системам таких країн, як Німеччина, Франція, Іспанія, Португалія, Польща, Латвія, Литва, Естонія, інших країн-членів ЄС та країн, які прагнуть стати членами ЄС, а також країн, які є членами Ради Європи¹⁵.

Різноманіття судових систем (не лише в країнах Європи, а й у світі) ставить перед Україною завдання чітко визначитися із своєю моделлю судової системи та її вдосконаленням. Нині в Україні за неодноразовим наполяганням Венеціанської комісії здійснено перехід від чотирьохрівневої судової системи до трьохрівневої: вищі спеціалізовані суди трансформовано в підрозділи Верховного Суду України. Згідно із внесеними змінами до Конституції і Закону України «Про судоустрій і статус судів» (червень 2016 р.) судову систему становлять місцеві суди, апеляційні суди і Верховний Суд. Найвищим судом у системі судоустрою є Верховний Суд. А для розгляду окремих категорій справ у системі судоустрою створені вищі спеціалізовані суди: Вищий суд з питань інтелектуальної власності й Вищий антикорупційний суд як суди першої та апеляційної інстанції (ст. 17, 31)¹⁶. Такий підхід до реформування системи судоустрою України схвалила ОБСЄ. У Висновку щодо Закону України «Про судоустрій і статус судів» зазначається, що в цілому закон відповідає міжнародним стандартам. ОБСЄ вітала прагнення законодавця збільшити прозорість судової системи, а також сприяти оптимізації судоустрою, забезпечити сталість і єдність судової практики в Україні. Водночас вона звернула особливу увагу на можливі наслідки ліквідації діючих Верховного Суду України та вищих судів, на необхідність дотримання справедливого поряд-

ку звільнення суддів, забезпечення розумного балансу між підзвітністю та незалежністю суддів¹⁷.

Важливими документами, де аналізуються питання судових систем країн Європи, є висновки Консультативної ради європейських суддів (КРЕС), котрі стали результатом консенсусу між усіма 47 державами—членами Ради Європи. Цінним для дослідників даної проблеми є офіційне видання «Documents of the Consultative Council of European Judges – Документи Консультативної ради європейських суддів», де містяться Велика хартія суддів (2010 р.) та 18 висновків КРЕС за 2001–2015 рр. Вони розгорнуто описують стандарти Ради Європи щодо функціонування судової влади та судової системи, враховують особливості національних судових систем та крашу європейську практику, характер відносин судової гілки влади із законодавчою і виконавчою гілками влади, адвокатами, прокурорами та суспільством у цілому, наголошують на стандартах незалежності судової влади та незмінюваності суддів, розкривають питання управління судами, принципи й норми професійної етики суддів, підвищення їх кваліфікації, забезпечення права на справедливий судовий розгляд у межах розумного строку, роль суддів у забезпеченні верховенства права та захисту прав людини, ефективного застосування норм міжнародного та європейського права, інформаційних технологій тощо¹⁸.

В останні роки Консультативна рада європейських суддів прийняла декілька нових висновків (що не увійшли до вищезазначеної збірки документів), положення котрих розвивають конкретні питання правосуддя, в тому числі судових систем. Вони стосуються ролі голів судів (висновок № 19(2016) від 10.11.2016 р.), ролі судів у забезпеченні єдності застосування закону (висновок № 20(2017) від 10.11.2017 р.), запобігання корупції серед суддів (висновок № 21 від 09.11.2018 р.) тощо¹⁹. Рекомендації цих висновків варті застосування у практичній діяльності в Україні.

Отже, в міжнародних і європейських документах для України заслуговують на увагу передусім положення про необхідність гарантування кожному права на справедливий суд та забезпечення незалежності судів і суддів, що нині є серйозною проблемою. Важливо осмислити особливості нового правового статусу Суду

ЄС, його судової системи, оскільки Україна претендує на членство в ЄС. При запозиченні кращого міжнародного і європейського досвіду державній владі необхідно творчо застосовувати його з урахуванням особливостей своєї судової системи. Практика потребує розуміння глибинної суті тих чи інших міжнародних стандартів судової системи, кваліфікованих суддівських кадрів, які були б здатні утверджувати в Україні верховенство права в інтересах захисту прав і свобод людини і громадянина. Цього необхідно дотримуватися при подальшому формуванні місцевих судів, Вищого суду з питань інтелектуальної власності, нових складів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Вищої ради правосуддя і Верховного Суду, гарантувати кожному право на справедливий суд, забезпечувати незалежність судів, виконання їх рішень, реально боротися з корупцією в судовій системі тощо. Така робота має проводитися компетентно як у сфері законодавства, так і на практиці.

1. Селіванов А., Скрипнюк О., Оніщенко Н., Іншин М. Відкритий лист—звернення особливого суспільного значення. *Голос України*. 2019. 29 серпня. С. 7. 2. Назаров І. В. Судові системи країн Європейського Союзу та України: генезис та порівняння: монографія. Харків: Фінн, 2011. 432 с.; Бабкова В. С. Міжнародні стандарти як джерела судового права України. *Право України*. 2015. № 7 С. 136–143; Комарова Т. Роль Суду справедливості Європейського Союзу у формуванні доктрини конституціоналізації права ЄС. *Право України*. 2019. № 6. С. 69–85; Кресіна І. Виборність суддів як реалізація принципу народовладдя. *Право України*. 2019. № 10. С. 142–157; Утвердження європейської моделі судочинства і верховенства права – пріоритети судової реформи та відновлення суспільної довіри до судів в Україні: інтерв'ю учасників форуму журналу «Право України» / В. Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко, Н. С. Кузнецова, О. Д. Святоцький та ін. *Право України*. 2014. № 11. С. 74–135; Конституційний процес: поточний результат, ризики і перспективи (Аналітична доповідь Центру Разумкова) / М. І. Козюбра, О.В. Марцеляк, П.Б.Стецюк та ін. *Національна безпека і оборона*. 2016. № 5-6. С. 3–52; Шемшученко Ю.С. Судова реформа в Україні у світлі європейського досвіду: конституційний аспект. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2016. № 6(33). С. 47-59 та ін. 3. Актуальна тема номера: «Доктрини європейського права». *Право України*. 2019. № 6. С. 11–153. 4. Смірнова К. Вступне слово до теми «Доктрини європейського права»; Висновки та рекомендації з актуальної теми. *Право України*. 2019. № 6. С. 11–14; 148–153. 5. Конституція України із змінами, внесеними згідно

із законами. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

6. Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

7. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545.

8. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. Київ, 2015. 708 с.

9. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу: Консолідована версія Договору про Європейський Союз 30.3.2010 UA. *Офіційний вісник Європейського Союзу*. С. 17.

10. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу: Консолідована версія Договору про функціонування Європейського Союзу: 30.3.2010 UA. *Офіційний вісник Європейського Союзу*. С. 157–167.

11. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу: Протокол (№3) Про Статут Суду Європейського Союзу // 30.3.2010 UA. *Офіційний вісник Європейського Союзу*. С. 210–226.

12. Назаров І. В. Судові системи країн Європейського Союзу та України: генезис та порівняння: монографія. Харків: Фінн, 2011. С. 180–181.

13. European judicial systems Efficiency and quality of justice CEPEJ Studies No. 26.2018 Edition (2016 data). Системи правосуддя у Європі: ефективність та якість правосуддя – 2018 рік (на основі даних за 2016 р.). Європейська комісія з питань ефективності правосуддя Ради Європи (CEPEJ). URL: https://vkksu.gov.ua/userfiles/Rapport_avec_couv.pdf.

14. Там само.

15. Назаров І. В. Цит. праця. С.175–306.

16. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545.

17. Висновок ОБСЄ/БДППЛ щодо Закону України «Про судоустрій і статус суддів»: Висновок №: JUD-UKR/298/2017 [RJU/AT] Варшава, 30 червня 2017 року). URL: https://www.legislationline.org/download/id/7366/file/298_JUD_UKR_30_June2017_ukr.pdf.

18. Documents of the Consultative Council of European Judges: Документи Консультативної ради європейських суддів / упоряд. А. О. Кавакін. Київ: Ін Юре, 2015. 772 с.

19. Висновок № 20(2017) Консультативної ради європейських суддів «Про роль судів у забезпеченні єдності застосування закону» від 10 листопада 2017 р. URL: <http://www.vru.gov.ua/content/file/>.

References:

1. Selivanov A., Skrypniuk O., Onishchenko N., Inshyn M. Vidkryty lyst-zvernennia osoblyvoho suspilnoho znachennia. *Holos Ukrainy*. 2019. 29 serpnia. S. 7.

2. Nazarov I. V. Sudovi systemy krain Yevropeiskoho Soiuzu ta Ukrainy: henezys ta porivniannia: monohrafiia. Kharkiv: Finn, 2011. 432 s.; Babkova V. S. Mizhnarodni standarty yak dzherela sudovoho prava Ukrainy. *Pravo Ukrainy*. 2015. № 7 S. 136–143; Komarova T. Rol Sudu spravedlyvosti Yevropeiskoho Soiuzu u formuvanni doktryny konstytutsionalizatsii prava YS. *Pravo Ukrainy*. 2019. № 6. S. 69–85; Kresina I. Vybornist suddiv yak realizatsiia pryntsypu

narodovladdia. *Pravo Ukrainy*. 2019. № 10. S.142-157; Utverdzhennia yevropeiskoi modeli sudochynstva i verkhovenstva prava – priorytety sudovoi reformy ta vidnovlennia suspilnoi doviry do sudiv v Ukraini: intervju uchashnykiv forumu zhurnalna «Pravo Ukrainy» / V. Ya. Tatsii, Yu.S. Shemshuchenko, N. S. Kuznetsova, O.D. Sviatotskyi ta in. *Pravo Ukrainy*. 2014. № 11. S. 74-135; Konstytutsiinyi protses: potochnyi rezultat, ryzyky i perspektyvy (Analitychna dopovid Tsentru Razumkova)/ M. I. Koziubra, O. V. Martseliak, P. B. Stetsiuk ta in. *Natsionalna bezpeka i oborona*. 2016. № 5–6. S. 3–52; Shemshuchenko Yu. S. Sudova reforma v Ukraini u svitli yevropeiskoho dosvidu: konstytutsiinyi aspekt. *Chasopys tsyvilnoho i kryminalnoho sudochynstva*. 2016. № 6(33). S. 47–59 ta in. 3. Aktualna tema nomera: «Doktryny yevropeiskoho prava». *Pravo Ukrainy*. 2019. № 6. S. 11–153. 4. Smirnova Kseniia. Vstupne slovo do temy «Doktryny yevropeiskoho prava»; Vysnovky ta rekomendatsii z aktualnoi temy. *Pravo Ukrainy*. 2019. № 6. S. 11–14; 148–153. 5. Konstytutsiia Ukrainy iz zminamy, vnesenymy zghidno iz zakonamy. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996. № 30. St. 141. 6. Osnovni pryntsypy nezalezhnosti sudovykh orhaniv, skhvaleni rezoliutsiiami 40/32 ta 40/146 Heneralnoi Asamblei OON vid 29 lystopada ta 13 hrudnia 1985 roku. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>. 7. Pro sudoustrii i status suddiv: Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 r. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2016. № 31. St. 545. 8. Yevropeiski ta mizhnarodni standarty u sferi sudochynstva. Kyiv, 2015. 708 s. 9. Konsolidovani versii Dohovoru pro Yevropeiskyi Soiuz ta Dohovoru pro funktsionuvannia Yevropeiskoho Soiuzu: Konsolidovana versiiia Dohovoru pro Yevropeiskyi Soiuz 30.3.2010 UA. *Ofitsiinyi visnyk Yevropeiskoho Soiuzu* S 83/17. 10. Konsolidovani versii Dohovoru pro Yevropeiskyi Soiuz ta Dohovoru pro funktsionuvannia Yevropeiskoho Soiuzu: Konsolidovana versiiia Dohovoru pro funktsionuvannia Yevropeiskoho Soiuzu //30.3.2010 UA. *Ofitsiinyi visnyk Yevropeiskoho Soiuzu*. S 83/157–167. 11. Konsolidovani versii Dohovoru pro Yevropeiskyi Soiuz ta Dohovoru pro funktsionuvannia Yevropeiskoho Soiuzu: Protokol (№3) Pro Statut Sudu Yevropeiskoho Soiuzu // 30.3.2010 UA. *Ofitsiinyi visnyk Yevropeiskoho Soiuzu*. S 83/210–226. 12. Nazarov I. V. Sudovi systemy krain Yevropeiskoho Soiuzu ta Ukrainy: henezys ta porivniannia: monohrafiia. Kharkiv: Finn, 2011. S. 180–181. 13. European judicial systems Efficiency and quality of justice CEPEJ Studies No. 26.2018 Edition (2016 data) – Systemy pravosuddia u Yevropi: efektyvnist ta yakist pravosuddia – 2018 rik (na osnovi danykh za 2016 r.). Yevropeiska komisiia z pytan efektyvnosti pravosuddia Rady Yevropy (CEPEJ). URL: https://vkksu.gov.ua/userfiles/Rapport_avec_couv.pdf. 14. Tam samo. 15. Nazarov I. V. Tsynt. pratsia. S.175-306. 16. Pro sudoustrii i status suddiv: Zakon Ukrainy vid 02.06.2016r. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2016. № 31. St. 545. 17. Vysnovok OBSle/BDIPL shchodo Zakonu Ukrainy «Pro sudoustrii i status suddiv»: Vysnovok-№: JUD-UKR/298/2017 [RJU/AT] Varshava, 30 chervnia 2017 roku). URL: https://www.legislationline.org/download/id/7366/file/298_JUD_UKR_30June2017_ukr.pdf. 18. Documents of the Consultative Council of European Judges: Dokumenty Konsultativnoi rady yevropeiskykh suddiv / uporiad. A. O. Kavakin.

Kyiv: In Yure, 2015. 772 s. 19. Vysnovok № 20(2017) Konsultatyvnoi rady yevropeiskykh suddiv «Pro rol sudiv u zabezpechenni yednosti zastosuvannia zakonu» vid 10 lytopada 2017 r. URL: <http://www.vru.gov.ua/content/file/>.

Rudyk Petro. On the basic international legal and European standards in the sphere of functioning of the judicial system at the present stage

To acquire membership in the European Union (EU), Ukraine must build a state of law. And for this it is necessary to ensure the establishment in the country of the principles of democracy, protection of human rights, the rule of law. An important role in this process belongs to the judiciary, which is carried out by the courts. They are designed to ensure efficient and high-quality legal proceedings, the level of which would correspond to the best international and European standards. In this regard, the purpose of the article is to analyze the basic international legal and European standards in the field of the functioning of the judicial system, which are enshrined in international and European documents and can be creatively applied in the further modernization of the judicial system of Ukraine.

In accordance with the principle of human centrism, a number of international and European documents on justice emphasize that everyone has the right to a fair and public hearing of their case within a reasonable time by a competent, independent and impartial court established by law. This provision of the European Convention has become part of the legislation of Ukraine. Other major legal documents (UN, Council of Europe and OSCE), which are grouped in the collection «European and international standards in the field of justice», reveal the global and European basic standards in the field of law and, in particular, the construction and functioning of the judicial system, the fight against corruption in the judicial system, specific recommendations for their application in Europe, the EU and those countries that claim to join it. According to their requirements in the new version of the Constitution and other laws of Ukraine, the provisions on the reform of justice, the judicial system, the need to respect the independence of courts and judges, the protection of the human right to a fair trial were established.

In the frame of the Lisbon Treaty, the Treaties on the European Union and its functioning reveal the new content of the provisions on the Court of Justice of the EU, its new legal status. However, the European documents establish mainly general requirements for the judiciary, the judicature and their observance of the rights of citizens to judicial protection. Experts of the European Commission on the effectiveness of justice of the Council of Europe are very cautious about the possible division of judicial systems into certain categories or types, as these systems are very different, as evidenced by the analysis of the reports of the Commission. In Ukraine, at the repeated urging of the Venice Commission and in accordance with the changes in the Constitution made, the transition from a four-tier court system to a three-tier was conducted, which was endorsed by the OSCE, however, pointing to the need to comply with a fair

procedure of dismissal of judges and ensuring a reasonable balance between accountability and independence of judges. Worthy of implementation in practice of Ukraine in the context of its judicial reform are the provisions and recommendations of the conclusions by the Consultative Council of European judges, which focused on the Council of Europe standards concerning the functioning of the judiciary, the peculiarities of existing national judicial systems, the best European jurisprudence, the role of courts and judges in ensuring the rule of law and protection of human rights. Thus, the constitutional and legal foundations of international and European documents should become a guide for further modernization of the judicial system of Ukraine.

Key words: international, European, legal, standards, judicial, system.